

MECBURİ HİZMET UYGULAMASINDA SORULAR VE YANITLAR¹

24.7.2015²

Hazırlayan

Av. Mustafa GÜLER

Türk Tabipleri Birliği Hukuk Bürosu

Katkı sunan

Prof. Dr. Dilek ASLAN

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

SORU 1:

Asistanlık bitiminden itibaren mecburi hizmetin başlaması süreci nasıl işlemektedir?

YANIT 1:

Mecburi hizmeti düzenleyen 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Yasasına göre eğitimin tamamlanmasından sonra 15 gün içinde durumun Sağlık Bakanlığına bildirilmesi ve Bakanlığın tescil tarihinden itibaren iki ay içinde gerekli atama sürecini ilan etmek zorundadır.

Bu süreçte, uzmanlık eğitiminin ta tamamlandığı yerde çalışmaya devam edilmekte; atama kararı ile birlikte Sağlık Bakanlığı kadrolarında uzmanlık eğitimi yapanlar yer değiştirme suretiyle, üniversite kadrolarında yapanlar ise atama suretiyle yeni görev yerlerinde görevlendirilmektedirler.

---

¹ Bu doküman TTB-UDEK Asistan ve Genç Uzman Hekimler Çalışma Grubu tarafından Hatay Tabip Odası ev sahipliğinde ve işbirliğinde 28-29 Ocak 2012 tarihlerinde Hatay'da yapılan Mecburi Hizmet Zirvesi süreci ve sonrasında TTB-UDEK aracılığı ile TTB-Hukuk Bürosuna ulaşan mecburi hizmet ile ilgili sorulara yanıt üretmek ve bu yanıtları hekim kamuoyu ile paylaşabilmek için 22.2.2012 tarihinde hazırlanmıştır.

² Doküman Temmuz 2015'de güncellenmiştir.

SORU 2:

Mecburi hizmet yükümlüsü kura çekmezse gıyabında kura çekilebilir mi?
Bu süreçte ceza, vb. uygulamalar olabilir mi?

YANIT 2:

İlgili yasal düzenleme uyarınca mecburi hizmet kurası çekilmesi için kişinin talebine gerek bulunmamaktadır. Yasaya göre “Tıp fakülteleri dekanlıkları ve eğitim hastaneleri baştabiplikleri mezun olan veya uzmanlık ve yan dal uzmanlık öğrenimini tamamlayan tabip ve uzman tabiplerin isim ve adreslerini onbeş gün içinde Sağlık Bakanlığına bildirmekle yükümlüdürler. Diploma ve uzmanlık belgelerinin Sağlık Bakanlığınca tescil işlemlerini müteakip en geç iki ay içerisinde, Devlet hizmeti yükümlülüğü olan personel, atama yerleri ve atama işlemine ilişkin süreç internet sayfasında ilan edilir. Bu ilan tebligat yerine geçer.” Atama sonuçlarının ilan edilmesinden sonra, belgelerin hazırlanması için verilecek yirmi günlük süreden sonra, atama yapılan yerde göreve başlamak gerekir. Aksi takdirde, on gün boyunca göreve başlanmaması halinde, istifa etmiş sayılır.

İlk atamada başvuru gerekmezken, istifa ya da müstafi sayılma sonrasında yeniden kuraya dahil edilmede, yasal bir düzenleme ve gereklilik olmamakla birlikte, fiili olarak, kişinin Sağlık Bakanlığına başvurusu beklenmektedir.

SORU 3:

Sağlık Bakanlığı kadrosunda yer alan araştırma görevlileri mecburi hizmete gitmeden yan dal sınavına başvuruda bulunarak yan dal asistanlığına başlayabilir mi?

Yapılacak mecburi hizmetin süresi yan dal eğitiminin süresinden etkilenir mi?

YANIT 3:

Uzmanlık eğitiminin tamamlanmasından sonra yan dal sınavlarına başvurabilmek için mecburi hizmetin tamamlanmış olması şartı bulunmamaktadır. Uzmanlık eğitiminin yapıldığı kurumun üniversite hastanesi ya da eğitim ve araştırma hastanesi olması, kadronun üniversitede ya da Sağlık Bakanlığında bulunması bu kuralda değişiklik yapmamaktadır.

SORU 4:

Üniversitede, Sağlık Bakanlığı kadrosunda uzmanlık eğitimini tamamlayanlar, mecburi hizmete gidene kadar geçen sürede uzmanlığı tamamladıkları üniversitede devam edebilir mi yoksa Sağlık Bakanlığı'nda kadrolarının bulunduğu yere mi geçmek zorundadırlar?

YANIT 4:

Uzmanlık eğitiminin tamamlanmasından sonra, Sağlık Bakanlığı tarafından atama yapılana kadar aynı yerde, aynı statü ile çalışmaya devam edilir.

Uzmanlık eğitiminin Sağlık Bakanlığı adına yapılması durumunda bu uzatılmış çalışma süresinde de statü aynı kalır, döner sermaye dışındaki maaşı Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanarak çalışmaya devam edilir.

SORU 5:

Sağlık Bakanlığı kadrosunda ya da üniversite kadrosunda uzmanlık eğitimi alan araştırma görevlileri mecburi hizmetlerini üniversitede yapabilirler mi?

YANIT 5:

Mecburi hizmetin nerede yapılacağına Sağlık Bakanlığı karar verir. Üniversite hastanelerinde de Sağlık Bakanlığı tarafından uygun görülmüş olması kaydıyla, mecburi hizmet yapılabilir.

Ancak, Sağlık Bakanlığı adına üniversite hastanesinde uzmanlık eğitimi alanların Bakanlık veya bağlı kuruluşlarında hizmet yapmakla yükümlülüğü mevcuttur. Bu nedenle, söz konusu kişilerin mecburi hizmet atamasında üniversite değil Bakanlık kadrolarına atanmaları gereklidir.

SORU 6:

Üniversite hastanesinde, kadrosu Sağlık Bakanlığı'na bağlı uzmanlık eğitimi yapanların yükümlülük ve mecburi hizmet süreci nasıl olur?

YANIT 6:

Sağlık Bakanlığı adına bir üniversitede uzmanlık eğitimini tamamladıktan sonra Bakanlık ya da bağlı kuruluşlarında hizmet yapmakla yükümlülük söz konusudur. Yüklenme senedinin İl Sağlık Müdürlüğüne karşı düzenlenmiş olması bu bakımdan önem taşımaz. Sağlık Bakanlığı hizmete gereksinim duyduğu herhangi bir yerde görevlendirebilir. Bu görevlendirme ile mecburi hizmet de yapılmış olmaktadır.

SORU 7:

Mecburi hizmeti tamamlanan bir uzmanlıktan sonra ikinci uzmanlık yapılması durumunda ikinci uzmanlığın yeni bir mecburi hizmeti bulunmakta mıdır? Yeni bir mecburi hizmet gerekiyorsa eski mecburi hizmet süresi alınmış olan ikinci uzmanlığın mecburi hizmet süresinden düşülebilir mi?

YANIT 7:

Mecburi hizmet yasasına göre her eğitim ayrı ayrı mecburi hizmete tabi tutulmuştur. Bu sebeple ikinci uzmanlık eğitiminin de mecburi hizmeti vardır ve önceki uzmanlık için yapılan mecburi hizmet süresinin ikinci uzmanlık sebebiyle yapılması gereken mecburi hizmet süresinden düşülmesi mümkün değildir.

SORU 8:

Hekim bir üniversitenin uzman ya da öğretim üyesi kadrosuna alınırsa mecburi hizmet yükümlülüğünden muaf olunur mu?
Ya da üniversitede yapılacak hizmet mecburi hizmet kapsamında değerlendirilebilir mi?

YANIT 8:

Mecburi hizmet ile ilgili düzenlemelerde mecburi hizmet atamasının mazeret ve sağlık sebepleri dışında kur'a ile yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca mecburi hizmet ataması yapılan yerdeki çalışma statüleri de 3359 sayılı Yasa'da belirtilmiştir. Buna göre, ihtiyaç halinde üniversite kadrosuna da Sağlık Bakanlığı tarafından atama yapılması mümkündür. Bu durumda anılan birimdeki çalışma mecburi hizmet süresinden sayılır.

Ancak, Sağlık Bakanlığı tarafından kura sonucu bir atama olmadıkça, üniversitede bir uzman ya da yardımcı doçent kadrosuna atanma halinde mecburi hizmetten muaf tutulmak ya da burada geçen sürenin mecburi hizmet süresinden sayılması söz konusu değildir.

SORU 9:

Daha önceden kazanılmış bir uzman unvanı varsa ve bu uzmanlık tamamen başka bir alandıysa bu uzmanlık kullanılabilir mi? En son bitirilen uzmanlığın mecburi hizmetini yapmadan bir önceki uzmanlık unvanı kullanılarak hekimlik yapılabilir mi?

YANIT 9:

Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun Ek 3. Maddesi uyarınca; tabip, uzman tabip ve yan dal uzmanlık eğitimini tamamlayarak uzman tabip unvanını kazananlar, her eğitimleri için ayrı ayrı olmak kaydı ile devlet hizmeti yükümlülüğüne tabidirler. Aynı Yasa'nın Ek 4. maddesinin son fıkrasında "Devlet hizmeti yükümlülüğü kapsamındaki personel, bu görevlerini tamamlamadan mesleklerini icra edemezler." düzenlemesi yer almaktadır.

Bir yasa maddesinin kazanılmış hakların kaybına yol açacak şekilde yorumlanması hukuka uygun olmayacağından, burada sözü edilen "mesleğin icra edilememesi" ifadesinden, mecburi hizmete tabi olmayan ya da mecburi hizmeti yerine getirilmiş olanı da içerecek şekilde bütünü bir biçimde hekimlik mesleğinin değil, zorunlu hizmete tabi olanın anlaşılması gerekeceği düşünülmektedir.

Buradan hareketle; ikinci uzmanlık eğitimi sonrası zorunlu hizmetini yapmayan bir hekimin önceki uzmanlığında her türlü çalışması olanaklıdır.

SORU 10:

"Eş durumu" kapsamında atamalar nasıl yapılmaktadır? Kıdem, vb. konular atamaları nasıl etkilemektedir?

YANIT 10:

Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinin eş durumu nedeniyle atamayı düzenleyen 20. maddesine göre eşlerin ikisinin de Bakanlık personeli olması halinde, statü bakımından üst kabul edilen personele öncelik tanınmakta, aynı statüde olanların ise D veya C hizmet gruplarından uygun bir ilde aile birliği sağlanmaktadır. Eş durumu açısından astlık üstlük sıralaması; "Bakanlık ve Bağlı Kuruluş Merkez Teşkilatı kadroları, il sağlık müdürü/halk sağlığı müdürü/genel sekreter, başkan, hastane yöneticisi, başhekim, eğitim görevlisi, başasistan, yan dal uzmanları, uzman tabipler, uzman dış tabipleri, tabipler, dış tabipleri ve diğer sağlık personeli şeklindedir."

SORU11:

Sağlık Bakanlığı'nın eşlerin atamasında kıdem ile ilgili düzenlemeyi kaldırdığı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Eğer açık varsa kıdemli olan eş kıdemsiz olan eşin yanına atanabilir mi?

YANIT 11:

Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde 4.4.2015 tarihinde yapılan değişiklikle eş durumu mazereti sebebiyle atanmada eşler arasındaki kıdem etkisi kaldırılmıştır. Ancak eşler arasında statüye göre (uzman tabip, uzman diş tabibi, tabip, diş tabibi, eczacı gibi) sıralama vardır ve atamada ast üste tabidir.

Eşlerin her ikisi de uzman tabip veya her ikisi de tabip ise aile birliğinin D veya C hizmet grubu bir ilde sağlanması esastır; yani her iki hekim bu illerden birine atanır.

SORU12:

Aynı şehirde iki kez eş durumundan faydalanılamaması şeklinde bir durum söz konusu mudur?

YANIT 12:

Eş durumu mazeretinden yararlanma ile ilgili düzenlemede, aynı şehir için ya da aynı eş için söz konusu mazeretin birden fazla kullanılamayacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

SORU 13:

Eşin tıp dışında herhangi bir alanda özel bir üniversitede akademisyen (yardımcı doçent, doçent, profesör) olarak çalışması durumunda eş durumundan tayin söz konusu olabilir mi?

YANIT 13:

Hekimlerin eş durumu nedeniyle atama ya da nakil talebinde bulunması halinde Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinin 20. Maddesine göre işlem yapılır. Yönetmeliğin 20/2-ç hükmüne göre “Eşi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu kapsamında kurulan üniversitelerde öğretim üyesi olanların ataması eşinin görev yaptığı yere yapılır.”

Bu hükme uygun olarak, eşi özel bir üniversitede ve tıp dışı bir alanda olsa da öğretim üyesi olanların eş durumu nedeniyle atama/nakil talepleri kabul edilmektedir.

SORU 14:

Mecburi hizmette eş durumundan neden eşlerden birisi asistan ya da öğretim görevlisi olanların dışında kalanlar yararlanamamaktadırlar ?

YANIT 14:

Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinin 20. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinde “Eşinin görev yaptığı kurumun başka yerde teşkilatının bulunmaması, kadro veya mevzuatı açısından aile birliği mazeretine dayalı atanma imkânının olmaması halinde talebi değerlendirilir.” kuralı bulunmakla birlikte aynı Maddenin 7. Fıkrasındaki “Stratejik personelin yer değiştirme taleplerinde bu maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi ile beşinci fıkrası uygulanmaz.” hükmü ile hekimler bu haktan yararlanamaz hale getirilmiştir. Bu sebeple eşi öğretim görevlisi olan kişilerin eş durumu mazeretinden yararlanma istekleri kabul edilmemektedir.

Türk Tabipleri Birliği, bu Yönetmeliğin iptali isteminde söz konusu düzenlemenin ayrımcı kuralının da iptalini talep etmiştir. Bu davanın sonucuna göre yeni bir uygulamaya gidilmesi mümkündür.

SORU 15:

Uzman tabip mecburi hizmet atamasında uzman diş tabibi olan eşine tabi olarak atama talep edebilir mi?

YANIT 15:

Sağlık Bakanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde 4.4.2015 tarihinde yapılan değişlikle dişhekimleri stratejik personel tanımının dışında bırakılmıştır.

Ayrıca, adı geçen Yönetmeliğe göre uzman tabip, uzman diş tabibine göre daha üst bir statü olarak tanımlanmış ve astın görev yeri üste bağlı olarak değiştirilir denilmiştir.

Bu durumda, her ikisi de Sağlık Bakanlığına bağlı olarak görev yapan kişilerden uzman dişhekimini eş uzman tabip eşin mecburi hizmet için atandığı yere naklen atanacaktır.

SORU 16:

Eş araştırma görevlisi olan kişi mecburi hizmet atamasında eş mazeretinden atama talep etmek isterse eşinin asistanlığını bitirmesine en az 6 ay kalmış olması şartı sunulmaktadır. Bitirme süresi olarak belirtilen 6 aylık zamanı etkileyecek bir durum atama sürecinden önce veya sonra belli olursa atanmadaki şartı sağlamış olur mu?

(Örnek olgu: İki eş arasında atanma süresi olarak normal şartlarda tam 5 ay olsun. Eğitimini henüz tamamlamamış eş süreç içerisinde gebe kalır ve eğitim süresinin uzayacağı kesinleşirse ya da asistanlık eğitimini herhangi bir sebeple uzatmak isterse mecburi hizmet ataması gelen hekim eşinin bu durumunu ne şekilde beyan edebilir, ya da beyan edilen bu durum süre uzamasını sağlayabilir mi?)

YANIT 16:

Mecburi hizmet atamasında eşin uzmanlık eğitimi almakta olması haklı mazeret olarak kabul edilerek mecburi hizmet için uzmanlık eğitimi alınan ildeki bir kadroya atama yapılmaktadır. Ancak bunun için başvuru tarihi itibarıyla eşinin kalan uzmanlık eğitim süresinin altı aydan fazla olması zorunludur.

Bu çerçevede, eşin gebeliği sebebiyle uzmanlık eğitiminin uzamasının mecburi hizmet için atama talep edilen tarihte, bir başka ifadeyle başvuru tarihinde kesin olarak mevcut olması gereklidir; olasılık üzerine işlem yapılamaz. Ancak, mecburi hizmet için atama yapıldıktan sonra eşin uzmanlık eğitimine başlaması veya uzmanlık eğitiminin uzamış olması halinde eşin uzmanlık eğitimi yaptığı yara naklen tayin talep edilmesinin önünde bir engel yoktur.

SORU 17:

Eş durumundan yararlanılarak ataması gerçekleştirilmiş hekimin mazeret durumu hangi şartlarda son bulur?

Mazeret gerekçesinin tekrar tekrar beyanı gerekmekte midir?

Ne kadar süreyle mazeret gerekçesini ortaya koymak gerekir?

Tekrar mazeret beyanı gerektirmeyecek bir kadro bulunmakta mıdır, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu ya da SB kadroları gibi?

YANIT 17:

Eş durumu mazeretinden yararlanılarak eşin bulunduğu yere atama yapıldığında bu mazeretin devam ettiğinin her yıl Ocak ayında beyan edilmesi gerekir. Eşin vefatı, boşanma, eşin uzmanlık eğitimini tamamlaması gibi sebepler eş durumu mazeretinin ortadan kalkmasının örnekleri olarak sayılabilir. Bu durumda, Bakanlık hekimi bulunduğu yerden başka yere atama yetkisine sahip olmaktadır.

Ancak, eş durumu mazereti sebebiyle atama yapılan yerde fiilen beş yıl çalışılmış olması halinde, eş durumu mazeretinin devam ettiğine ilişkin bildirim yapılmasına artık gerek bulunmamakta; söz konusu mazeret ortadan kalkmış olsa dahi çalışmaya devam edilebilmektedir.

SORU 18:

Eşin özel sektörde çalışması halinde eş durumu için ne yapabilir?
Hukuksal sürece başvurulabilir mi?

YANIT 18:

Eş durumu mazeretinin kabul edilebilmesi için asıl olan eşlerin her ikisinin de Devlet memuru olmasıdır. Bunun istisnaları Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde belirtilmiştir.

Her ne kadar istisnai olarak sayılanlar arasında eşi özel sektörde çalışanlar da mevcut ise de 20. maddenin son fıkrasında tabiplerin söz konusu istisnadan yararlanamayacaklarına ilişkin hüküm bulunması sebebiyle tabipler bu haktan yararlanmamaktadır.

Ancak, Devlet memurlarının yer değiştirme suretiyle atanmalarını sağlamak amacıyla Bakanlar Kurulu Kararıyla çıkartılmış olan Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik'te 16.8.2015 tarihinde yapılan değişiklikle istisnasız olarak bütün memurların en az üç yıl süreyle özelde çalışmakta olan eşleri sebebiyle eş durumu mazeretinden yararlanma hakkı tanınmıştır. Bu Yönetmelikte ayrıca, Kurumların kendi hizmet özelliklerine göre ayrıntılı düzenlemeleri kendi çıkartacakları yönetmeliklerde düzenleyebilecekleri ancak bu kuralların çerçeve Yönetmeliğe aykırı olamayacağı 28. maddede **“Özel Yönetmeliklerde bu Yönetmeliğe aykırı hükümler yer alamaz”** şeklinde ifade edilmiştir.

Bu durumda esasen Sağlık Bakanlığı'nın eşi özelde çalışan tabiplerin eş durumu mazeretinden yararlanma haklarını ihlal eden Yönetmelik kurallarının hukuka aykırı olduğu anlaşılmaktadır.

Türk Tabipleri Birliği tarafından Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğini iptali isteminde söz konusu kuralın dayütmesinin durdurulması ve iptali istenmiştir. Davada henüz bir karar verilmemiştir. (Temmuz 2015 itibarıyla)

SORU 19:

Doğum izni süreci ve mecburi hizmet yükümlülüğü ile ilgili durum nedir?

YANIT 19:

Doğum izninden yararlanabilmek için kamu hizmetine katılmış olmak gerekir. Bu nedenle, önce kuraya katılmak, ardından doğum sebebiyle hak edilen iznin kullanılması için ilgili sağlık müdürlüğüne başvuru yapmak gerekir. Kuranın çekilmesi ve göreve başlanmasından sonra doğum iznine ayrılmak, Devlet memurluğu başladığından bir kısım dönemin aylığının alınması ve sağlık güvencesinden yararlanılabilmesi bakımından avantajlıdır.

Ancak tercih edildiğinde, doğum sebebiyle mecburi hizmet atamasının ertelenmesi de mümkündür. Zira, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun Ek 4. Maddesinin ikinci fıkrasında haklı bir mazeret sebebiyle mecburi hizmetin geciktirilebileceği düzenlenmiştir. Her ne kadar doğum sebebiyle mecburi hizmetin ertelenebileceği sürenin ne kadar olabileceğine ilişkin açık bir düzenleme Yasa'da mevcut değilse de bu sürenin Devlet memurluğunda olduğu gibi iki yıl olarak uygulanması yerindedir. Doğum sebebiyle kuranın ertelenmesi talebi kuraya esas listede ismin çıkmasından sonra Sağlık Bakanlığına başvurularak yapılabilir.

SORU 20:

Doktora ya da yüksek lisans gibi bir programa kayıt olunursa bu programa uygun bir şehir yerleştirmesi talep edilebilir mi?

Bu konuda hukuksal girişimde bulunulabilir mi?

YANIT 20:

Sağlık Bakanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde mazeretler eş durumu ve sağlık mazereti olarak belirlenmiştir. Bunun dışında boşanma veya şiddete uğrama ve benzeri istisnai mazeretlerle ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca, sağlık alanındaki öğrenim sebebiyle yer değişikliği talebinde bulunulabileceği düzenlenmiş ise de stratejik personel olarak kabul edilen tabipler bakımından bu hak da kısıtlanmıştır.

Ancak, eğitim hakkının anayasal bir hak olması ve doktora ya da yüksek lisans yapılan yere atama/nakil yapılmasının hizmet gereklerine aykırı olmaması durumunda tabip ve uzman tabiplerin ilgili yere atanmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Söz konusu koşullar uygun olmasına karşın sadece Yönetmelikte bu yönde düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle olumsuz işlem tesis edilmesi durumunda iptali için dava açılabilceği dikkate alınmalıdır.

Diğer yandan bu düzenleme de Türk Tabipleri Birliği tarafından ilgili Yönetmeliğin iptali istemiyle açılan davaya konu edilmiş ise de henüz bir karar verilmemiştir.

SORU 21:

“Senet imzalanması” konusunda güncel bilgi nedir?

Sağlık Bakanlığı adına üniversitelerde çalışan doktorlara senet imzalatılmaktadır. Bu senet hazırlanırken farklı kurumlar farklı yollar izlemektedir. Örneğin bir kısmı sadece maaş üzerinden hesaplama yaparken, bir kısmı maaş ve sabit döner üzerinden hesaplama yapmaktadır. Bu konuya ilişkin değerlendirmeler nelerdir?

YANIT 21:

663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 56. maddesinde, mecburi hizmetten bağımsız olarak, Sağlık Bakanlığı kadrolarında ancak başka kurumlarda uzmanlık ya da yan dal uzmanlık eğitimi yaptırılabilmesi; bunların maaşlarının Bakanlık tarafından ödeneceği ve eğitim süresi kadar Bakanlığa karşı hizmet yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Aynı maddede, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda yapılan harcamanın tahsil edileceğine ilişkin olarak hekimlerden yüklenme senedi alınacağı da hükme bağlanmıştır.

Yasal düzenlemeye göre, bu kişilerin döner sermaye ek ödemesi hariç olmak üzere bütün mali ve sosyal hakları Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanmakta; bu eğitim sebebiyle Bakanlık bünyesindeki çalışmanın yapılmaması durumunda da kendileri için Bakanlıkça yapılmış olan her türlü ödemelerin faiziyle birlikte alınması gereklidir.

Bakanlığın yayınladığı yüklenme senedi örneğinde bu ödemeler aylık, ücret, aidat, zam, tazminat, ödenek, tayın bedeli gibi adlar altında tarafına yapılan her türlü ödemeler ile yol ve diğer giderlerini ve bu hususlara ilave olarak ilgili adına program içinde veya dışında her ne sebeple ve şartla olursa olsun sarf edilen meblağ şeklinde ifade edilmektedir.

Bu durumda sabit miktar olarak ödenen döner sermaye ek ödemesi ile döner sermaye ödemelerinin Bakanlık tarafından tahsil edilecek tutar içinde değerlendirilmemesi gereklidir. Aksine uygulamalar karşısında dava açılarak tahsil edilmesi gereken gerçek tutarın Mahkeme tarafından saptanmasını istemek mümkündür.

Ayrıca belirtmek gerekirse, bu düzenleme mecburi hizmet benzeri bir yükümlülük getirmekte ise de doğrudan mecburi hizmetle ilgili değildir. Yükümlülük süresinin mecburi hizmet ile çakışması mümkün olup, bu durumda eş zamanlı olarak her iki yükümlülük yerine getirilmiş sayılacaktır.

SORU 22:

Üniversitelerde mecburi hizmet kadroları var mıdır?

YANIT 22:

Mecburi hizmet için ilan edilen kadrolar arasında üniversite tıp fakültelerine ait kadroların bulunması da mümkündür. Bu her atama döneminde kurumların talepleri alındıktan sonra Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Ancak özel üniversiteler için herhangi bir kadro açılmamaktadır. Çünkü mecburi hizmet, Yasa gereğince, Devlet memurluğu ya da sözleşmeli personel olarak kamu kurumlarında yerine getirilir.

SORU 23:

Mecburi hizmet yükümlüsü hekimler istemedikleri halde il içinde başka hastanelerde görevlendirilebiliyorlar mı? Eğer bu durum kanuna aykırıysa görevlendirmeye gitmemeleri için ne yapmaları gerekir?

YANIT 23:

3359 sayılı Yasanın Ek 6. Maddesine göre “Devlet hizmeti yükümlülüğünü yapmakta olan personel, mazeret ve zorunlu haller dışında başka yere atanamaz. Ancak deprem gibi olağanüstü hallerde geçici olarak bir ayı aşmamak üzere görevlendirilebilir.” İstisnai düzenleme ise aile hekimliği uygulamasından kaynaklanan sebeplerle il içinde görevlendirme yapılabileceğine ilişkin yasal düzenlemedir.

Bu koşullar gerçekleşmediği sürece mecburi hizmet yükümlülüğünü yerine getirenlerin atandıkları yerden başka bir yere görevlendirilmeleri hukuka aykırıdır.

Aksi bir işlemle karşı karşıya kalındığında idare mahkemesinde dava açılarak işlemin iptalinin sağlanması mümkündür.

SORU 24:

Mecburi hizmet sırasında geçici görevlendirme ile görevlendirildiğimizde bu görevlendirmeyi kabul etmeyebilir miyiz?

Nasıl bir yol izlemeliyiz?

YANIT 24:

Mecburi hizmet sebebiyle yapılan atamalar hizmet gereksiniminin karşılanması için belli bir kadroya yapılmaktadır. Bu şekilde yapılan atamaların geçici görevlendirme gibi usullerle boşaltılmaması amaçlanmıştır, 3359 sayılı Yasa'ya bu yönde açık hüküm konulmuştur. Buna göre; "Devlet hizmeti yükümlülüğünü yapmakta olan personel, mazeret ve zorunlu haller dışında başka yere atanamaz. Ancak deprem gibi olağanüstü hallerde geçici olarak bir ayı aşmamak üzere görevlendirilebilir." Aynı yasada aile hekimliği uygulamasının gerektirdiği durumlara ilişkin olarak mecburi hizmet yapanların il içinde geçici görevlendirilebileceğine ilişkin bir istisna bulunmaktadır.

Ancak ne yazık ki, söz konusu yasal düzenlemedeki kesin ifadeler karşın, mecburi hizmette olup olmadığına bakılmaksızın hekimlerin kimi zaman acil servislerde, kimi zaman ilçelerde, kimi zaman da il dışındaki hizmet ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla geçici görevlendirildikleri görülmektedir.

Böyle bir durumla karşılaşıldığında, mecburi hizmet yapıldığı belirtilerek itiraz edilmesi, sonuç alınamaması durumunda ivedilikle idare mahkemesinde dava açılarak yürütmenin durdurulması ve işlemin iptali talep edilmelidir.

SORU 25:

Mecburi hizmeti bir ilin ilçesinde yapıyorsak mecburi hizmet süresini bitirdiğimizde il merkezine atama isteyebilir miyiz? Bunun için bir yasal düzenleme var mı?

YANIT 25:

Mecburi hizmetin tamamlanmasından sonra naklen tayin talebinde bulunmak mümkündür. Halen çalışılan il dışına tayinler Ocak ve Temmuz aylarında yapılmaktadır. İl içinde ise her zaman yer değiştirme mümkündür.

Bütün bu yer değişikliklerinde tercih ve daha önce çalışılan yerlere göre hesaplanan hizmet puanları hekimlerden kimin atanacağını belirlemektedir.

SORU 26:

Müstafilik ve atandığımız yere gidip istifa edip 1 ay çalışıp görevimizden ayrılma durumlarında 6 ay ve 1 yıl devlette çalışmama süresi nasıl hesaplanıyor?

YANIT 26:

Devlet memurlarının istifa ile ayrılmasında 6 ay, istifa etmiş (müstafi) sayılarak ayrılmasında ise bir yıl süreyle memuriyete alınmama yaptırım uygulanır. Söz konusu süreler memurun görevden ayrıldığı tarihten itibaren başlar ve belirtilen sürenin geçmesiyle yaptırım sonlanır.

Örneğin; 1.1.2015 tarihli dilekçeye 3.1.2015 tarihinde istifa ederek ayrılan memur 3.7.2015 tarihinden itibaren yeniden memuriyete girebilir. Aynı şekilde, 1.1.2015 tarihinden itibaren kesintisiz ve mazeretsiz şekilde 10 gün boyunca göreve gitmeyen kişi 12.1.2015 tarihinden itibaren müstafi sayılır ve 12.1.2016 tarihinden itibaren yeniden memuriyete girebilir.

SORU 27:

Atandığımız yere gidip istifa edip 1 ay çalışıp görevimizden ayrılma durumlarında nasıl dilekçeler yazmamız, dilekçeleri kime yazmamız gerekli?

YANIT 27:

Devlet memurunun istifa ederek ayrılmasında, kamu hizmetindeki sürekliliğin sağlanabilmesi için, yerine atanacak kişinin gelmesi için bir ay süreyle beklemek zorundadır. Ancak, amir tarafından istifa talebi uygun bulunursa bu sürenin beklenmesine gerek yoktur.

Mecburi hizmet ya da açıktan atama ile memuriyete başladıktan sonra istifa talebinde bulunulması, bu talebi ifade eden bir dilekçenin kurum amirine verilmesi suretiyle yapılır.

SORU 28:

Zorunlu hizmette atanılan yere gidilmediğinde memuriyetten istifa hakkından feragat edilir mi?

Ya da sadece bir yıl kur'aya girme açısından mı "cezalı" olunur?

YANIT 28:

Mecburi hizmet için atama yapılmasına karşın göreve başlamamak istifa etmiş sayılmaya sebep olabilir. Bunun sonucu olarak bir yıl süreyle memuriyete alınmamanın yanı sıra iki defadan fazla istifa edenlerin yeniden memuriyete alınmamasında esas alınan istifa haklarından biri de kullanılmış olur. Ancak, zorunlu hizmet ataması tıp fakültesinden mezun olan hekimin ilk defa devlet memurluğuna girmesi şeklinde ise, bu atamaya gitmemek bir yıl süreyle memuriyete alınmamaya sebep olur ancak bütün memuriyet yaşamında geçerli olan iki istifa hakkı arasında değerlendirilmez.

SORU 29:

Kaç kez devlet memurluğundan istifa etme ve geri dönüş hakkı bulunmaktadır?

YANIT 29:

Devlet memurluğunda en çok iki kez istifa etmiş olmak yeniden memuriyete girişi engellememektedir. Bir başka anlatımla, ikiden fazla istifa edilmemiş olması halinde yeniden memuriyete girmek mümkündür.

SORU 30:

Mecburi hizmet yükümlülüğü öncesi devlet hizmeti kapsamında 3 kez istifa etmiş bir hekim için süreç nasıl işler?

YANIT 30:

Mecburi hizmetin yapılmaması mesleğin uygulanmasına ilişkin yasaklamayı da beraberinde getirdiğinden Devlet memurluğuna atanamama kısıtlılığı mecburi hizmet süresiyle sınırlı olarak uygulanmamalı ya da sözleşmeli olarak atanabilir. Bir başka ifadeyle hekim mecburi hizmetini yapana kadar ilgili kadroya atanır ancak mecburi hizmeti tamamlandığında ilişkisi kesilmek suretiyle önceki istifalardan kaynaklanan yaptırımın uygulanması mümkün olur. Ancak hiçbir şekilde, istifalar gerekçe gösterilerek mecburi hizmetin yaptırılmasından kaçınılamaz.

SORU 31:

Mecburi hizmeti bitirdikten sonra mecburi hizmet yapılan yerde kalma ya da başka yerlere (devlet hastanesi, üniversite) tayin olma koşulları nelerdir?

YANIT 31:

Atama yapılan yerde mecburi hizmet tamamlandıktan sonra, hangi statü ile çalışılmakta ise onun devamı mümkündür. Başka yerlere nakil ise Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğine göre, genel olarak, çalışılan yere göre verilen hizmet puanı esas alınarak yapılır.

Sağlık Bakanlığında mecburi hizmeti tamamladıktan sonra üniversite kadrosuna geçmek, ilgi kadronun şartlarını taşımanın yanı sıra Sağlık Bakanlığının bu değişikliğe muvafakat etmesini de gerektirir.

SORU 32:

Memuriyette beş yılını dolduranların bir yıl ücretsiz izin hakkı mevcuttur.

Bu süreyi zorunlu hizmet sürerken kullanmak mümkün müdür?

YANIT 32:

Mecburi hizmette de memuriyetten kaynaklanan hakların kullanılması mümkündür. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, söz konusu iznin kullanılması durumunda mecburi hizmet kullanılan izin süresi kadar uzayacak; izinli geçen süreler mecburi hizmet süresinden düşülmeyecektir.

SORU 33:

Tıp Fakültesini bitirdikten sonra uzun süreli rapor alımı kişinin DHY kurasında çıkmaması için uzun süreli rapor almak uygun olur mu?

YANIT 33:

Tıp fakültesini bitirdikten sonra sağlık mazereti sebebiyle göreve başlayamayacak olan kişiler, sağlık raporunu Sağlık Bakanlığına vererek, rapor süresince atama yapılmamasını sağlamaları mümkündür. Kaldı ki, mecburi hizmet ataması yapılmış olsa da sağlık mazereti sebebiyle göreve başlanamaması durumunda herhangi bir yaptırım uygulanması söz konusu olmayacaktır. Ancak unutulmamalıdır ki, sağlık raporu ile geçen süre mecburi hizmet süresinden sayılmamaktadır.

SORU 34:

Yurt dışında çalışmak istense hekimlik veya uzmanlık hakkının alındığına dair yazı/diploma nasıl alınabilir?

YANIT 34:

3359 sayılı Yasanın Ek 4. Maddesinin son fıkrasına göre; “Devlet hizmeti yükümlülüğü kapsamındaki personel, bu görevlerini tamamlamadan mesleklerini icra edemezler.” Ancak mesleğin icra edilememesi, söz konusu mesleğin kazanıldığına ilişkin hakkı ortadan kaldıran bir unsur değildir. Bir başka ifadeyle tıp fakültesini bitiren ya da uzmanlık eğitimini başarıyla tamamlayan ancak mecburi hizmetini yapmayan kişi tabip veya uzman tabip olmuştur ancak bu mesleğin ülkemizde yapılabilmesi mecburi hizmetin tamamlanması koşuluna bağlanmıştır.

Bu çerçevede, tıp fakültesinin bitirildiği yahut uzmanlık eğitiminin tamamlandığına dair yazı ilgili fakülte veya eğitim araştırma hastanesinden alınabilir. Böyle bir yazının verilmesini yasaklayan herhangi bir kural düzenleme bulunmamaktadır. Kaldı ki Sağlık Bakanlığı da bir genelge yayınlayarak diploma ve uzmanlık belgelerinin ilgisine teslim edilebileceğini belirtmiştir.

SORU 35:

Mecburi hizmet uygulamasının kalkma olasılığı var mıdır?

YANIT 35:

Mecburi hizmet yasal düzenleme ile getirilmiştir. Yeni bir yasa ile kaldırılması mümkün olduğu gibi, mevcut yasal düzenlemeyle Bakanlar Kuruluna verilen yetki kullanılarak mecburi hizmet sürelerinin kısaltılması da mümkündür. Söz konusu kısaltmanın ne kadar olacağına ilişkin bir kural yasada mevcut olmadığından sıfır güne kadar kısaltılmak suretiyle mecburi hizmetin Bakanlar Kurulu tarafından fiilen kaldırılması da mümkündür. Ancak TBMM veya Bakanlar Kurulunda bu yönde bir hazırlık bulunmamaktadır.

SORU 36:

Meslek odası mecburi hizmet uygulaması ile ilgili bir çalışma içinde midir?

YANIT 36:

Türk Tabipleri Birliği ve tabip odaları mecburi hizmetin yürürlüğe konulduğu 2005 yılında yoğun olarak karşı çıkmış; eylemlerin yanı sıra yargısal girişimlerle de hekimlerin haklarını korumak yönünde çaba göstermiş; eksik kalan mecburi hizmet sürelerinin bir sonrakine eklenmesinin önlenmesi gibi kimi kazanımlar da sağlanmıştır.

Halen de mecburi hizmet uygulamasında ortaya çıkan haksız uygulamaların ortadan kaldırılabilmesi için bireysel çabalara destek verilmekte; mecburi hizmetin halk sağlığına ve hekimlik ortamına uzun dönem etkilerinin anlaşılabilmesine ilişkin çalışmalar da yürütülmektedir.

SORU 37:

Hukuki süreçte hekimlere destek olabilecek TTB'nin hukuk danışmanı/avukatı var mıdır?

YANIT 37:

Türk Tabipleri Birliği Hukuk Bürosu halen dört avukat ile Merkez Konseyine, tabip odalarına ve mümkün olduğunca hekimlere danışmanlık hizmeti vermektedir. Ayrıca Ankara, İstanbul, İzmir başta olmak üzere kimi tabip odalarımızın hukuk danışmanları da konuya ilişkin deneyimlerini ve birikimlerini başvurulduğu takdirde paylaşmaktadırlar.